

אקסלרד יוסף

נולד: יב' בסיון 1.5.1926

נפל: יא' בתמוז 18.7.1948

יוסף אקסלרוד
יוסף אקסלרוד

בן אסתר ואליהו

נולד 1.5.1926

יז באייר, תרפ"ו

נפל 18.7.1948

יא בתמוז, תש"ח

נולד ביום י"ז באייר תרפ"ו, 1.5.1926, באוסטריה. עלה לארץ עם משפחתו ב- 10.12.1938, התיישבו בנס ציונה. חודשיים לאחר עלייתם ארצה נרצח אביו בידי ערבים וגם הוא ואחותו נפצעו. בגיל צעיר החל לעבוד כדי לעזור בפרנסת המשפחה, שעברה לגור בראשון לציון. כבר אז החל בפעולות של הגשמה חלוצית, ועבר את כל שלבי ההכשרה וההגנה: חברת נוער, נוסרות ואח"כ גיוס לצבא הבריטי בתפקידי שמירה וחיל מצב באי-רודוס. לאחר שחרורו עבד קשה בירושלים כדי לפרנס את עצמו ואת אמו בראשון לציון. התגייס לצה"ל בין הראשונים, ושרת בגדוד "מוריה" כחובש. תוך כדי הגשת עזרה לחבר פצוע בחזית לטרון נפל ב-י"א תמוז תש"ח, 18.7.48, בן 22 בנפלו. הועבר למנוחת עולמים בהר הרצל בירושלים ב- 28.2.50.

ת.נ.צ.ב.ה

יוסף בן אסתר ואליהו. נולד באוסטריה, שם למד
בבית הספר העממי.

10.12.1938 עלה עם משפחתו לארץ. ב-
המשפחה התגוררה בנס-ציונה, חודשים לאחר עלייתם
—ארצה נרצח אביו בידי ערבים. יוסף בן ה-12 ואחותו
נפצעו.

בגיל צעיר התחיל לעבוד כדי לעזור בפרנסת המשפחה,
שעברה לגור בראשון לציון.

יוסף החל בפעולות של הגשמה חלוצית והיה בחברת נוער.

עד שנת 1944 שימש כנוטר.

גייס לצבא הבריטי: כשלושים אלף מאנשי היישוב התגייסו בעת מלחמת העולם השנייה לשורות הצבא הבריטי, כשחלק גדול מהם גייסה "ההגנה" או שהם גמנו עם אנשיה (כנייהם היו גם כ-4,000 נשים). הם גוייסו ליחידות שונות בצבא הבריטי ונלחמו בשורותיו. בשנת 1943, לקראת סוף המלחמה, אף הוקם החי"ל - הבריגדה העברית סמטיבה שהורכבה כולה מאנשי היישוב. מתנדבי הצבא הבריטי סייעו רבות לאחר המלחמה להעלאת המיומנות הצבאית של "ההגנה" ושל צה"ל. "ההגנה" הייתה גם פעילה בשילוח צנחני היישוב ב-1944, על מנת ליצור קשר עם היהודים תחת הכיבוש הנאצי.

פעולות לגאליות

בתגובה למרד הערבי, הגבירה "ההגנה" באותה תקופה את שיתוף הפעולה עם הבריטים, שראו כי המרד מערער את יציבות האזור, מצריך מהם כוח אדם רב ומופנה גם נגדם. למרות שהבריטים היו מודעים לכך שבשיתוף "ההגנה" במאבק בערבים הארגון קיבל תוקף חוקי, הם קיבלו זאת מחוסר ברירה משום שהזדקקו לכוח אדם. שיתוף פעולה זה התבטא בגיוס אנשי "ההגנה" לכוחות המשטרה הבריטית, במה שכונה בשם **משטרת**. יחידות הנוטרים שולבו במסגרת חיל העזר למשטרה הבריטית, משטרת היישובים העבריים ופלוגות הלילה המיוחדות, ובאבטחת נקודות רגישות כמו הרכבת, נמל חיפה, גדר הצפון, שדות התעופה, חברת החשמל ועוד.

יחידת נוטרים גדולה הייתה **משטרת היישובים העבריים**. שוטריה היו כפופים באופן רשמי לצבא הבריטי שסיפק להם נשק ואימן אותם, אך למעשה פיקד עליהם ארגון "ההגנה". אט אט הם נוצלו לפעילויות שונות של הארגון כמו העברת נשק, תוך שימוש במסווה חוקי. בעוד שביוני 1936 מספרם היה כ-1,300, בסוף אותה שנה הוא עלה לכ-3,000. כחלק מגוף זה, הוקמו **המשמדות הבעים**, שתפקידם היה לפטרל בדרכים, לסלק מוקשים, ללוות פועלים ולהכין מארכים לפרעים. המשמרות היו יעילים ביותר, נעו בחופשיות ובכך חיפו על פעולות ההגנה השונות בהתייחסות ובמערכה הצבאית. כ-60 משמרות נעו בכל רחבי ארץ ישראל והגיעו לכל יישוב עברי.

יוסף התגייס לצבא הבריטי ושימש בתפקידי שמירה
שונים. והיה חייל החיל המצב באי הבריטי.
יוסף עבר את שלבי ההכשרה ב"הגנה".

הקמה והתארגנות בשנות ה-20

"ההגנה" הוקמה ביוני 1920 על ידי מפלגת אחדות העבודה, כחלק משינוי התפיסה הבטחונית של ראשי מוסדות היישוב. עד לאותה תקופה, התפיסה הבטחונית של היישוב בארץ ישראל דגלה בהגנה על יישובים בודדים, אך בעקבות מאורעות תל-חי השתנתה תפיסה זו, והיה צורך להקים ארגון שיוכל להגן על כל הארץ. על מנת לבצע את השינוי, פורק ארגון השומר, ובכינוס של "אחדות העבודה" בחוות כנרת הוחלט להקים את ארגון "ההגנה". המפלגה התקשתה לממן ולהרים ארגון בסדר גודל כזה, ולאחר כחצי שנה הועברה השליטה בארגון לידי ההסתדרות, שאיחדה לתוכו את חברי גדוד העבודה. "ההגנה" הוגדרה כארגון כלל-ארצי שמטרתו לספק הגנה כוללת ליישוב היהודי. היא החליטה כבר ביום הקמתה לפתוח את שורותיה לכל, ללא אפליה על רקע שיוך פוליטי, מעמדי, מגדרי או אחר.

כשחזר יוסף מהאי רודוס התיישב בירושלים.
ביום עבד במרפדייה, בערבים עבד בעבודה נוספת
כמלצר.
מידי חודש בחודשו שלח משכרו אימו בראשל"צ כדי
מחייתה.

"ההגנה" נהלה את השלבים הראשונים של מלחמת העצמאות, ועל בסיסה הוקם צה"ל.
יוסף היה בין הראשונים שהתגייס לצה"ל ושירת בגדוד מוריה כחובש.

גדוד "מוריה"

גדוד חי"ש (חיל-שדה) של ה"הגנה" בירושלים במלחמת העצמאות. הוקם בתחילת ינואר 1948 בכינוי מחתרת "שדמי". בחודש מארס נקרא שמו "מוריה"..
היה כפוף לחטיבת "עציוני" כגדוד מס' 1. בסוף קרבות "עשרת הימים" (9-18 ביולי 1948) הועבר לפרוזדור ירושלים תחת פיקוד חטיבת "הראל"-פלמ"ח. עם כינון צה"ל הועבר לחטיבה 6 הירושלמית כגדוד חי"ר 61. מפקדו מתחילת הקמתו ובמשך כל המלחמה היה זלמן מרט.
כוחות הגדוד פעלו בכל מרחב מחוז ירושלים, בדרכים המובילות לעיר, בקרבות הקסטל, בישובים מבודדים: הר-טוב, עטרות, נווה-יעקב. רבים ממחלקת הל"ה, שנפלו בדרכם לגוש-עציון, היו אנשי הגדוד. רוב קרבות הגדוד היו בעיר עצמה, בשכונותיה ובפרבריה, כולל הר-הצופים והעיר העתיקה. כבר בינואר 1948 ביצע הגדוד שתי פשיטות לתוך שכונת שייח' ג'ראח הערבית. הגדוד השתתף בכיבוש מנזר סן-סימון בקטמון תחת פיקוד חטיבת "הראל", ולאחר כיבוש המנזר קיבל את האחריות לכיבוש קטמון כולה ושיחרר את שכונת מקור-חיים הנצורה. עפ פינוי הצבא הבריטי מירושלים ב-14 במאי 1948 היו כוחות הגדוד חלק מתוכנית "קלשון" לתפיסת האזורים הבריטיים המתפנית והשתלטות על שטחים וזיוניים בעיר. במאי 1948 לחמו כוחות הגדוד בבלימת התקפות הלגיון הערבי בצפון העיר, בבית ישראל, מנדלבאום, מוסררה ונוטר-דאם, בנסיונות הפריצה לעיר-העתיקה בשער יפו ובבלימת הכוחות המצריים בדרום, במיוחד ברמת-רחל.

מתוך: "לקסיקון לבטחון ישראל", זאב שיף ואיתן הבר, הוצ' זמורה ביתן, 1976

לטרו

גבעה, כפר ערבי ומצודת-משטרה על פרשת-הדרכים החשובה תל-אביב - ירושלים - עזה - בית-חורון - רמאללה, 15 ק"מ מרמלה ו-35 ק"מ מתל-אביב. גבעת-לאטרון היא עמדת-מפתח אסטרטגית חשובה ביותר במעבר מן השפלה אל הרי ירושלים.

לרגלי הגבעה מנזר יפה של מיסדר הטראפיסטים, שאחד מעקרונותיהם היא השתיקה. המנזר נוסד בשנת 1890 ולידו משק חקלאי מפותח. בראש הגבעה הכפר הערבי לאטרון, הנישא כ-200 מטר מעל פני-הים ובנוי במקומה של מצודה צלבנית מהמאה ה-12, אשר שמרה על הדרך אל ירושלים ונקראה "טורון דה שאבליה" - גבעת-אבירים. בראשית המאה ה-13 נכבשה המצודה בידי הערבים, ושמה נשתבש ללאטרון. הכביש מרמלה אל ירושלים יורד אל עמק איילון, סובב את גבעת לאטרון במרחק 5 ק"מ וממשיך לכיוון שער-הגיא, הנמצא במרחק כ-5 ק"מ נוספים. בפרוץ פעולות האיבה חסמו פה הערבים את הכביש העולה מן השפלה אל ירושלים, והתחבורה היהודית החלה לנוע בדרך-עקיפין רחובות - עקרון - חולדה ומשם אל שער-הגיא ולירושלים. תחילה היתה הנסיעה נערכת במכוניות בודדות ובתוכן משמר עם נשק חבוי: אחר כך היה הכרח לעבור לשיטת השיירות המשוריינות המלוות כוח מזויין. השיירה היהודית הראשונה אל ירושלים הותקפה ליד

לאטרון ביום 8 בדצמבר 1947, ובה נהרג חבר מיפקדת ה"הגנה" יהושע גלוברמן. במרוצת הימים גברו התקפות האויב על הדרך בקטע משער-הגיא אל הקסטל, וכל הנסיונות לתפוס את מעבר-לאטרון נכשלו באבידות מרחבות. הדרך נשארה חסומה עד היום. מיד לאחר פלישת צבאות-ערב, בימים 16 ו-17 במאי 1948, היתה לצה"ל שעת-כושר לתפוס את איזור לאטרון, אבל הדבר נודע רק לאחר תום מלחמת העצמאות. היה זה בפרק-הזמן שכוחות "צבא ההצלה" הערבי עזבו את איזור-לאטרון לשם התארגנות מחדש,

ולא תיאמו את צאתם עם כוחות הלגיון הירדני. עד שחיל-החילוץ של הלגיון הגיע מגוש-עציון הכבוש וירושלים ותפס את לאטרון, כבשו כוחות צה"ל את הכפרים הערביים לאטרון ודיר-איוב, כדי לפתוח מעבר לשיירות אל ירושלים. בלילה הראשון עבר משוריין בודד שנקרא "שיירת היתום", ובלילה שלאחריו שיירת-אספקה של 60 מכוניות, האחרונה לפני שהדרך נחסמה מחדש. אך כוחות צה"ל נקראו לבלום את התקדמות הפולש המצרי בדרום, איזור לאטרון פונה על ידיהם ויחידות הלגיון הגיעו והתבססו במקום. הדרך הראשית אל ירושלים נחסמה. משעה שהלגיון השתלט על איזור לאטרון, היה ברור כי כאן ייערך הקרב המכריע על ירושלים. העיר, שעמדה מול התקפות קשות של האויב והפגזות ממושכות ועזות שגרמו אבידות רבות לאוכלוסייה ולמגינים, היתה זקוקה לתגבורת מיידית בכוח אדם ולתוספת נשק, תחמושת, ציוד ומזון. פיקוד צה"ל החליט איפוא לפרוץ את הדרך החסומה בכל מחיר ותיכנן שורה של התקפות על לאטרון כדי לפתוח את הדרך, או לפחות להקל מעל ירושלים את לחצו הכבד של האויב על ידי ריתוק כוחותיו בחזית רחוקה ממנה. לצורך מיבצע זה הוקמה חטיבה חדשה, חטיבת 7, וב-23 במאי כבר נמצאה במקומות הריכוז שלה באיזור חולדה - נען - לאטרון. שיירת-אספקה חיקתה ביער חולדה, מוכנה לעלות לירושלים כאשר אך תיפרץ הדרך. לצורך ההתקפה הגדולה ב-25 במאי צורף לחטיבה 7 גדוד מחטיבת אלכסנדרוני, שצריך היה לבצע את ההסתערות על לאטרון, אולם בשל תקלות שונות נתאחרה "שעת-האפס", הגדוד נתגלה לאויב ונפתחה עליו אש קטלנית. יחידות אחרות שהוכנסו לקרב הוכו אף הן, וההתקפה נכשלה באבידות רבות. ב-26 במאי התקיף הלגיון הירדני את גבעת ה"ראדאר" (ראה שם). המיפקדה בירושלים שיגרה למטה הכללי קריאת-אזעקה לשוב לתקוף את לאטרון ולפרוץ את הדרך, שנשארה חסומה. מצב-האספקה בירושלים החמיר ביותר ומים כבר חולקו במנות על ידי מיכליות שעברו ברחובות העיר. פיקוד צה"ל החליט לתקוף שנית את לאטרון וב-28 במאי מונה מפקד חדש לכל הכוחות

שפעלו בירושלים ובפרוזדור: קולונל דוד מרקוס, הידוע בכינויו מיקי סטון, קצין יהודי מארצות-הברית שהתנדב לעזור לצה"ל בנסיונו הארגוני והמלחמתי. ב-30 במאי החל מיבצע "בן-נון" (ראה שם). גדוד מחטיבת גבעתי חדר לכפר דיר-איוב, אך נתקל באש עזה, ואנשיו, שלא היו מאומנים עדיין כל צרכם, נסוגו לעבר שאר-הגיא. הכוח המשוריין של המיבצע, שלא ידע על נסיגת הגדוד מדיר-איוב, יצא לפעולה בשלושה טורים: האחד נע לעבר מצודת-המשטרה בלאטרון, השני לעבר מנזר-הטראפיסטים והשלישי לעבר הכפר הערבי לאטרון. הטור שתקף את מצודת-המשטרה הצליח לפרוץ לתוך חצרה, אולם יחידת-החבלנים נפגעה קשה בפגזי הלגיון והוא נאלץ לסגת. גם שני טורי השריון האחרים נאלצו לסגת, כי חיל-הרגלים לא בא בעקבותיהם. הפעולה נכשלה

15/01/07

באבידות רבות, והדרך לירושלים נשארה חסומה. כל המאמצים הופנו מעתה למציאת דרך אחרת לירושלים. אמנם נמצאה "דרך בורמה" (ראה שם), שאיפשרה להעביר מעט ציוד ואספקה לירושלים הנצורה, אולם התקנתה לתנועה סדירה צריכה היתה להמשך זמן מה, ועל כן היה הכרח לפרוץ את הכביש הראשי. קיים היה גם הצורך לרתק את כוחות הלגיון הירדני אל עמדותיו בגזרת לאטרון, לבל יפריע את הכשרת "דרך בורמה" לתנועה סדירה ולא יוכל להעביר כוחות לגזרות מעלה-החמישה וירושלים. אז הוחלט על מיבצע "יורם", ואור ל-9 ביוני 1948 יצאו כוחות צה"ל לפעולה: יחידה אחת כבשה את הכפר אל-קבאב שעל הכביש רמלה-לאטרון, בירידה אל עמק איילון, וכמה כפרים נוספים באיזור; יחידה אחרת פשטה על הכפר עמואס, שליד לאטרון, ופוצצה גשרים בכביש לאטרון-ראמלה; תותחים ומטוסים ישראליים תקפו מטרת שונות באיזור, אולם האויב החזיק מעמד בעמדותיו המבוצרות, השיב באש קטלנית ואף ערך התקפות-נגד עזות וגרם ללוחמי צה"ל אבידות כבדות. כך נכשל הנסיון השלישי לכבוש את לאטרון. ב-10 ביוני 1948 הסתערה במפתיע יחידת הלגיון על קבוצת גזר וכבשה אותה לשעות אחדות. עתה איים הלגיון על חולדה, אשר שימשה בסיס לכל הפעולות באיזור. אך גזר נכבשה בחזרה, וההפוגה הראשונה נכנסה לתוקפה. 6 שעות לפני כן קרה אסון לצה"ל: מפקד-החזית הקולונל דוד מרקוס יצא ב-4 לפנות בוקר עטוף סדין אל מחוץ למחנהו שבאבו-גוש. בשובו נתקל בו זקיף שלא הכירו ושאל: "מי שם?" הקולונל השיב באנגלית וקפץ מעל לגדר אבנים סמוכה. הזקיף חשד בדמות הלבנה וירה יריית אזהרה, ואחריה עוד יריה. הקולונל נפצע ומת. במיבצע "דני" הושגה כמעט המטרה לפרוץ את הדרך אל לאטרון, על ידי כיבוש המישלטים מסביבה וניתוקה מעורפה. אולם כוחות הלגיון במצודת המשטרה החזיקו מעמד, וגם הנסיון הרביעי לכבוש אותה נכשל באבידות רבות. מאמץ נוסף לכבוש את לאטרון בהתקפה ישירה נעשה בטור משוריין של צה"ל שיצא לפנות ערב מאל-קבאב, ולמרות קשיי הנסיעה בשטח חרוש וההפגזה הקשה של הלגיון, הגיע אל תחנת השאיבה הרחובה מלאטרון 5 ק"מ. התחנה היתה ריקה. אחד הטאנקים מטיפוס "קרומוול" פתח באש על מצודת-המשטרה, אולם אחרי יריית הפגז השלישי אירעה תקלה: תרמיל הפגז נתקע בקנה התותח, וצוות הטאנק נאלץ לסגת כדי לתקן את התקלה. בגלל קשר לקוי טעו צוותות השריון, ובראותם את הטאנק נסוג, נסוגו אף הם. מפקד הפעולה לא רצה לסכן את חיל-הרגלים בהתקפה ללא סיוע שריון, ופקד על נסיגה. כך נכשל גם הנסיון החמישי לכבוש את לאטרון. ההפוגה השניה נכנסה לתוקפה. כוחות צה"ל שלטו אמנם על הדרך המחברת את לאטרון עם רמאללה, אולם בפקודת האו"ם נאסר עליהם להפעיל משם את נשקם... בהסכם שביתת הנשק עם ירדן נכלל סעיף על חופש תנועה לישראל בדרכים חיוניות, ובכללן מעבר בכביש לאטרון-ירושלים, אולם הירדנים מתעלמים מסעיפי ההסכם, התנועה אל ירושלים מתנהלת בדרך העוקפת מרמלה אל צומת שמשון, ומשם אל שער הגיא ואל ירושלים.

מתוך: "מלחמות ישראל", מה ומי במלחמת העצמאות, אפרים תלמי, הוצ' דבר

נפילתו

יוסף נלחם בחזית לטרון.
תוך כדי לחימה הגיש עזרה לחבר פצוע נהרג.
ב יא' תמוז תש"ח 18.7.1948 נהרג. בן 22 היה
בנופלו.
הועבר למנוחת עולמים בהר הרצל בירושלים -
28.2.50